

MANUEL GUERRERO

Poesia Brossa. Joan Brossa revisitat

El 20 de setembre del 2017 s'havia d'inaugurar al Museu d'Art Contemporani de Barcelona, MACBA, l'exposició *Poesia Brossa*. Finalment, però, la inauguració es va haver de posposar, no pas per la vaga dels treballadors del servei d'acollida del museu, sinó perquè aquell dia hi va haver un fet molt greu a Barcelona: l'entrada de la Policia Nacional espanyola i de la Guàrdia Civil en diversos Departaments de la Generalitat de Catalunya, i un bon nombre d'alts càrrecs detinguts acusats de participar en l'organització del Referèndum d'Independència suspès pel Tribunal Constitucional espanyol. Una gran quantitat de ciutadans va sortir al carrer amb la voluntat de protegir els Departaments de la Generalitat intervinguts per la policia i una gran manifestació ciutadana es va concentrar al llarg de tot el dia al costat del Departament d'Economia, a la cruïlla entre la Gran Via de les Corts Catalanes i la Rambla de Catalunya. La ciutat es va aturar i molts actes públics es van suspendre.

Poc podíem pensar que l'obra subversiva, creativa i llibertària de Joan Brossa (1919-1998), en gran part escrita i realitzada contra el règim dictatorial de Franco, havia de tenir una actualitat tan forta en els temps presents. Tota la seva obra, la seva poesia visual, els seus objectes i les seves instal·lacions prenen aquests dies de revolta política una dimensió política i poètica d'una potència extraordinària: és la revolta poètica de Joan Brossa.

El 2011 la Fundació Joan Brossa va dipositar el conjunt impressionant de la seva col·lecció, el seu arxiu i la seva biblioteca, d'un total de més de 50.000 documents, 6.000 llibres, 5.700 revistes, 1.000 fotografies, 1.000 cartells i un nombre important de poemes visuals, objectes i instal·lacions, al MACBA. Al llarg d'aquests anys, els equips del MACBA han treballat intensament, juntament amb la Fundació Brossa, en la restauració, conservació, catalogació, documentació i digitalització de tot aquest material. Tota aquesta documentació, no cal dir-ho, permet d'aprofundir, d'estudiar i de conèixer, el procés de creació i d'evolució de l'obra de Joan Brossa, d'una manera directa i clara. És per això, que la mostra *Poesia Brossa*, que es

Manuel Guerrero Brullet, assagista i crític d'art, ha estat sotsdirector de l'Arts Santa Mònica (Barcelona) i ha tingut cura de nombroses exposicions. Especialista en avantguardes, col·labora en diverses publicacions. Actualment és comissari de l'Any Palau i Fabre.

Agraïm la cessió de les imatges i les facilitats donades per a la seua reproducció a la Fundació Joan Brossa. © dels poemes de Joan Brossa, Fundació Joan Brossa, 2017

podrà visitar fins al 25 de febrer del 2018 al MACBA, és la primera aproximació completa que es fa a l'obra de Brossa una vegada classificat i catalogat tot l'arxiu que el poeta va llegar a la Fundació Brossa. Després de les retrospectives realitzades a la Fundació Joan Miró de Barcelona (1986), el Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía (1991), i, novament, a la Fundació Joan Miró (2001), aquesta és una nova oportunitat única per tornar a veure a Barcelona un conjunt important de l'obra de Brossa, juntament amb documents del seu arxiu.

L'exposició, comissariada per Teresa Grandas, conservadora del museu, i Pedro G. Romero, artista, comissari i escriptor, i bon conèixer de l'obra del poeta, proposa, segons els textos d'introducció, una revisió de l'obra de Brossa a partir de tres qualitats: l'oralitat, la performativitat i l'antipoesia. La mostra presenta un complet desplegament de l'obra del poeta a partir de cinc àmbits repartits pels espais de la primera planta del museu. El primer àmbit, titulat «Sí, em va fer Joan Brossa», presenta els primers escrits del poeta, en el context de la guerra civil i la cultura de guerra, amb exemples i documents ben interessants, i alguns originals excepcionals, com obres de Joan Miró. S'hi poden llegir els primers poemes hipnagògics, poemes experimentals i cal·ligrames, fins a arribar al nucli d'*Algol* i *Dau al Set* i la coneixença del poeta Cabral de Melo, amb obres destacades dels pintors Joan Ponç, Antoni Tàpies i Modest Cuixart. El segon àmbit, «Jocs d'imatges», permet de contemplar per primera vegada, en la seva totalitat, els originals de les extraordinàries i fràgils «Suites» de poesia visual (1959-1969) i la sèrie completa dels *Poemes habitables* (1979), on Brossa porta a les darreres conseqüències la seva investigació poètica amb els signes lingüístics i la poesia visual. Es tracta de l'arsenal visual d'on Brossa anirà extraient les mostres més conegudes de la seva poesia visual. I aquí es podia haver aprofitat per visualitzar com Brossa fa aquest pas i, gràcies a la reproducció mecànica, i a diferents edicions, converteix obres emblemàtiques com el «Poema al Che», i d'altres, en una icona de la lluita per les llibertats. El tercer àmbit, «Altres itineraris», mostra un conjunt heterogeni d'obres on el teatre, l'humor o el combat polític són els protagonistes. El quart àmbit, «Una recapitulació visual», proposa la recuperació de les obres presentades en tres exposicions cabdals realitzades durant els anys vuitanta del segle passat, entre el 1988 i el 1989, a les galeries Mosel & Tschchow de Munich, Joan Prats de Barcelona i La Máquina Española de Madrid, que van consolidar i difondre l'obra visual i objectual de Brossa en l'àmbit artístic espanyol i internacional. Finalment, el cinquè àmbit, «Constel·lacions Brossa», situa l'obra del poeta en el context internacional amb la inclusió d'obres d'altres autors destacats contemporanis amb una poètica propera, com l'escocès i poeta concret Ian Hamilton Finlay, el belga postsurrealista i lletrista Marcel Mariën i el xilè i antipoeta Nicanor Parra.

Així, doncs, *Poesia Brossa* permet un indispensable recorregut cronològic i extens pel conjunt de l'obra del poeta que ofereix una mirada nova amb la confrontació amb d'altres autors contemporanis. Probablement, l'espectador sortirà una mica estabornit de la quantitat d'obres i de l'acumulació de documents que es presenten en l'exposició sovint sense explicacions dels continguts mostrats. D'altra banda, potser es troba a faltar la necessitat de destacar algunes de les obres que permetin de subratllar i desenvolupar les idees que els comissaris volen transmetre. Certament, hi ha algunes obres emblemàtiques que no són en l'exposició, penso, per exemple, en la instal·lació «El convidat» (1986-1990), dedicada a Puig i Antich. Però *Poesia Brossa* té una gran virtut i és que permet de constatar la potència i l'actualitat de l'obra del poeta, amb tota la seva multiplicitat, les possibilitats de l'estudi del seu arxiu, i la necessitat de situar-la en el panorama internacional confrontant-la amb rigor amb altres, i diversos, autors contemporanis. No se la perdin aquesta exposició. *Poesia Brossa* obre portes. Sens dubte, cal que l'obra de Brossa se segueixi estudiant i mostrant des de mirades diferents, i que arribi als més importants museus i espais d'art internacionals per valorar-la com es mereix, juntament amb els grans creadors del segle XX: Duchamp, Schwitters, Beckett, Broodthaers, Cage, entre d'altres.

Joan Brossa, *Poema II*, 1968. Imatge reproduïda a *Joan Brossa o la revolta poètica* (M. Guerrero ed.). Barcelona, Fundació Joan Brossa / Departament de Cultura / Fundació Joan Miró, 2001, p. 221

Joan Brossa, *Poema visual*, concebut 1971-realitzat 1982. Imatge reproduïda a *Joan Brossa o la revolta poètica* (M. Guerrero ed.). Barcelona, Fundació Joan Brossa / Departament de Cultura / Fundació Joan Miró, 2001, p. 146

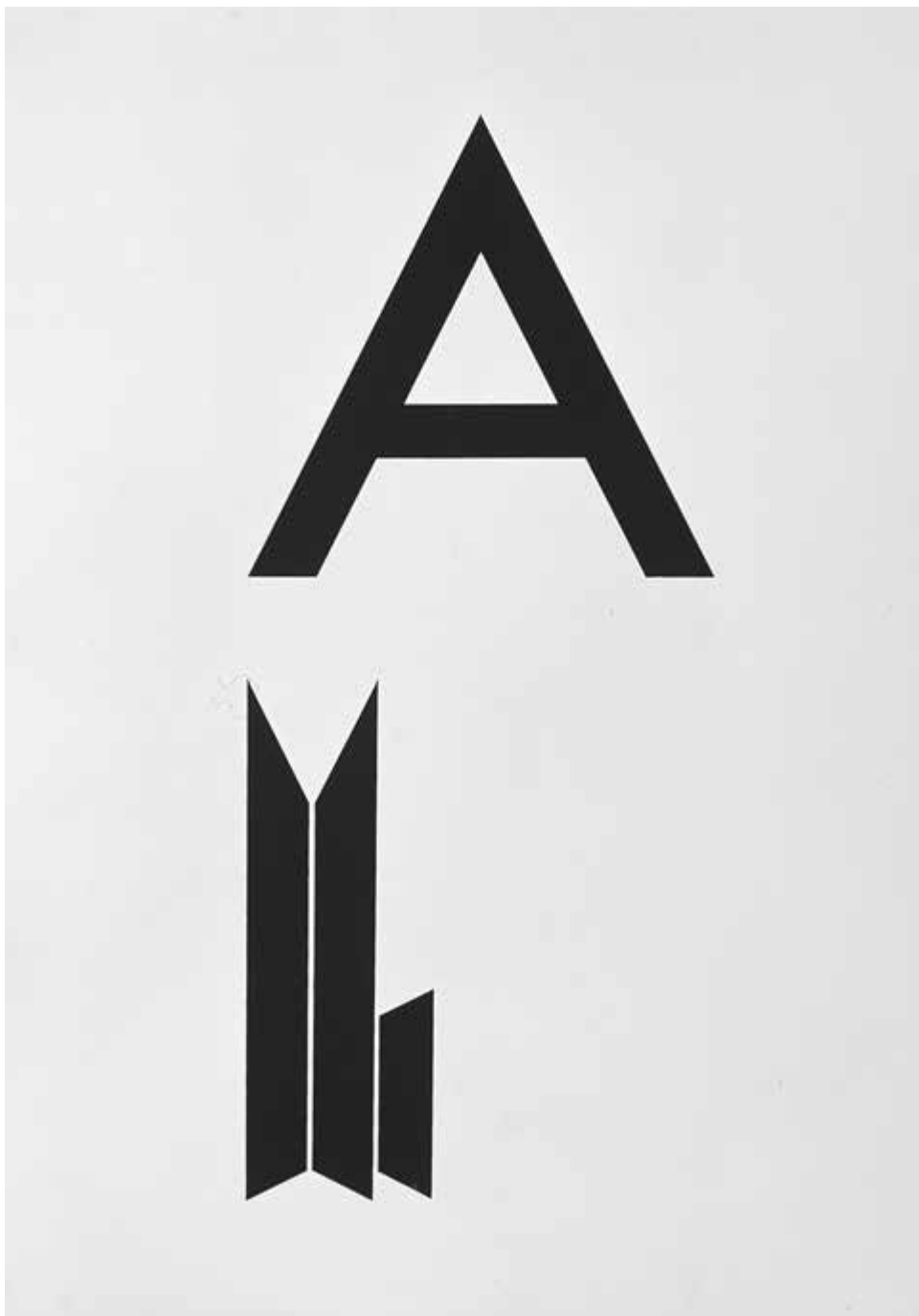
Joan Brossa, *Elegia al Che*, concebut 1967-realitzat 1978. Imatge reproduïda a *Joan Brossa o la revolta poètica* (M. Guerrero ed.). Barcelona, Fundació Joan Brossa / Departament de Cultura / Fundació Joan Miró, 2001, p. 144

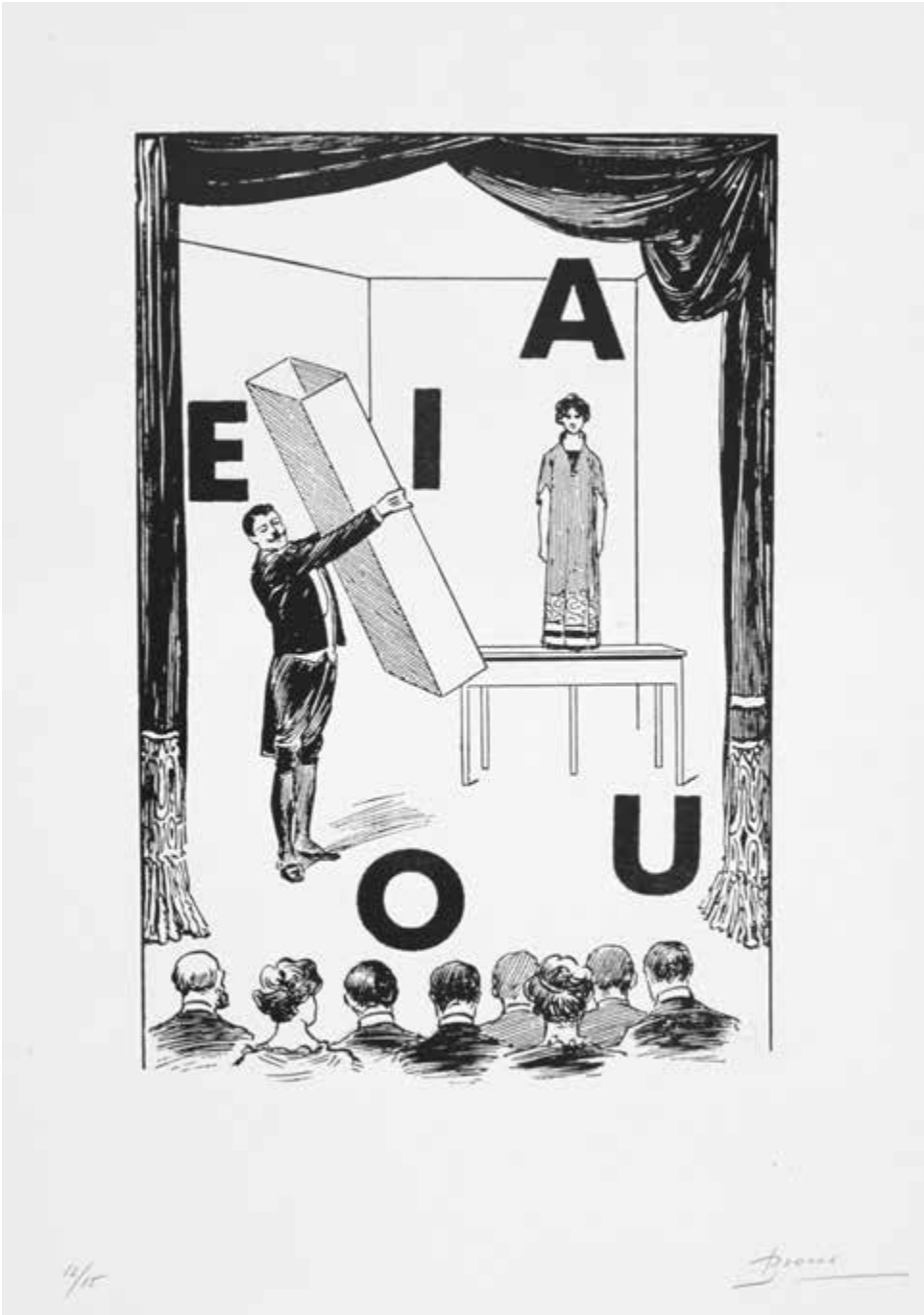
Joan Brossa, *Poema visual*, concebut 1970-realitzat 1978. Imatge reproduïda a *Joan Brossa o la revolta poètica* (M. Guerrero ed.). Barcelona, Fundació Joan Brossa / Departament de Cultura / Fundació Joan Miró, 2001, p. 143

Joan Brossa, *Oda a Marx*, 1983. Imatge reproduïda a *Joan Brossa o la revolta poètica* (M. Guerrero ed.). Barcelona, Fundació Joan Brossa / Departament de Cultura / Fundació Joan Miró, 2001, p. 145

Joan Brossa, *Desmuntatge*, 1974. Imatge reproduïda a *Joan Brossa o la revolta poètica* (M. Guerrero ed.). Barcelona, Fundació Joan Brossa / Departament de Cultura / Fundació Joan Miró, 2001, p. 195

Joan Brossa, *Poema visual*, concebut 1969-realitzat 1982. Imatge reproduïda a *Joan Brossa o la revolta poètica* (M. Guerrero ed.). Barcelona, Fundació Joan Brossa / Departament de Cultura / Fundació Joan Miró, 2001, p. 193

Joan Brossa, *Kembo*, 1988. Imatge reproduïda a *Joan Brossa o la revolta poètica* (M. Guerrero ed.). Barcelona, Fundació Joan Brossa / Departament de Cultura / Fundació Joan Miró, 2001, p. 183